

*Załącznik nr 3, do
Uchwały Nr XVI/82/08
Rady Gminy w Wąpielsku
z dnia 30maja 2008 roku*

Plan Odnowy Miejscowości Długie na lata 2008 - 2015

GMINA WĄPIELSK 2008

SPIS TREŚCI:

1. PLAN ODNOWY MIEJSCOWOŚCI - MOŻLIWOŚĆ ROZWOJU WSI POPRZEZ WYKORZYSTANIE WSZYSTKICH JEJ WALORÓW	3
2. CHARAKTERYSTYKA SOŁECTWA DŁUGIE	5
3. HISTORIA WSI DŁUGIE I OKOLIC	9
4. ANALIZA ZASOBÓW WSI DŁUGIE	11
4.1. INWENTARYZACJA ZASOBÓW SPOŁECZNYCH	11
4.2. INWENTARYZACJA INFRASTRUKTURY	17
5. ANALIZA SWOT DLA MIEJSCOWOŚCI DŁUGIE	20
6. OCENA OBECNEJ SYTUACJI SOŁECTWA DŁUGIE ORAZ WIZJA JEGO STANU DOCELOWEGO	22
7. WIZJA ODNOWY I ARKUSZ PLANOWANIA	24

1. PLAN ODNOWY MIEJSCOWOŚCI - MOŻLIWOŚĆ ROZWOJU WSI POPRZEC WYKORZYSTANIE WSZYSTKICH JEJ WALORÓW

Plan Odnowy Miejscowości Długie jest dokumentem określającym strategię działań w sferze infrastrukturalnej i społeczno-gospodarczej na lata 2008–2015. W skład opracowania wchodzi charakterystyka przyrodniczo-historyczna, inwentaryzacje zasobów społecznych i infrastrukturalnych, analiza SWOT, planowane kierunki rozwoju miejscowości, planowane przedsięwzięcia z szacunkowym kosztorysem i określone harmonogramem.

Plan Odnowy Miejscowości ma za zadanie stworzenie warunków prawno-finansowych do rozwoju danej miejscowości poprzez wykorzystanie wszystkich jej walorów. Do rozwoju miejscowości (sołectwa) potrzebne są środki finansowe. W większości przypadków są to kwoty wykraczające ponad możliwości budżetu gminy, dlatego też Plan wytycza również poza budżetowe źródła jego finansowania.

W ramach działań związanych z rozwojem wsi i poprawą ogólnego dobrobytu jej mieszkańców, możliwe jest wykorzystanie środków z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) na lata 2007-2013. Środki na wyżej wymienione i im podobne cele pochodzą z Osi 3 Programu „Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej”. W skład tej Osi wchodzi dwa działania „Odnowa i rozwój wsi” oraz „Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej”.

W ramach działania „Odnowa i rozwój wsi” możliwe jest pozyskanie środków finansowych na poprawę standardu życia poprzez zaspokojenie potrzeb społecznych i kulturalnych mieszkańców wsi, a także promowanie obszarów wiejskich.

W ramach działania „Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej” środki skierowane są na rozwój infrastruktury technicznej obszaru wiejskiego. W zakres wchodzi zaopatrzenie w wodę i gospodarka ściekowa, gospodarka odpadów stałych, zaopatrzenie w energię elektryczną oraz szerokopasmowy dostęp do Internetu.

Podejmowane działania powinny jednak przede wszystkim służyć zachowaniu szeroko pojętego dziedzictwa kulturowego wsi oraz rozwojowi tożsamości społeczności wiejskiej.

Nad przygotowaniem Planu Odnowy Miejscowości Długie pracowała między innymi Grupa Inicjatywna, w skład której wchodził sołtys pan Zdzisław Kropkowski, sołtys pani Genowefa Makuch, prezes OSP w Długiem pan Jerzy Talar, przewodnicząca KGW pani

Anna Talar, dyrektor Szkoły Podstawowej w Długiem pan Jan Kielik oraz radny pan Artur Gorczycki. W ramach ustalania kierunków rozwoju miejscowości przeprowadzono cykl spotkań z jego mieszkańcami, którzy dzielili się swoimi spostrzeżeniami na temat potrzeb miejscowości Długie i jej mieszkańców. Społeczność wsi Długie poprzez swój udział w tworzeniu niniejszego wniosku pragnie pozyskać środki zewnętrzne na rozwój swojej miejscowości. Plan ma charakter otwarty, co oznacza możliwość aktualizacji jego zadań (zmiana kolejności lub dodanie wcześniej nie wymienionego zadania) w zależności od potrzeb społecznych i uwarunkowań finansowych.

Plan Odnowy Miejscowości Długie wraz z wszystkimi zaplanowanymi zadaniami jest zgodny z Celami rozwojowymi zawartymi w Strategii Rozwoju Gminy Wąpielsk.

2. CHARAKTERYSTYKA SOŁECTWA DŁUGIE

Wieś Długie leży w południowo-wschodniej części gminy Wąpielsk, przy drodze z Wąpielska do Rypina. Oddalona jest od wsi gminnej Wąpielsk o 5 km, od Rypina o 7 km (ryc. 1).

Zgodnie z podziałem administracyjnym obowiązującym od 1 stycznia 1999 roku gmina Wąpielsk należy do województwa kujawsko-pomorskiego, powiatu rypińskiego. Gmina zajmuje powierzchnię 9.378 ha i liczy 4.131 mieszkańców (2006 r.), co daje średnią gęstość zaludnienia gminy 44 osoby/km². Sołectwo zajmuje powierzchnię 1192,23 ha i liczy 762 mieszkańców, natomiast gęstość zaludnienia kształtuje się na poziomie 63,9 osób/km².

W skład gminy wchodzi 17 sołectw. Graniczy z gminami powiatu rypińskiego – Rypin i Brzuze, gminami powiatu golubsko-dobrzyńskiego – Radomin i Golub-Dobrzyń oraz gminami powiatu brodnickiego – Bobrowo, Brodnica i Osiek.

Ryc. 1. Lokalizacja sołectwa Długie (Źródło: Mapa topograficzna „Województwo Kujawsko-Pomorskie”, skala 1:250 000, 2006)

Geologia

Powierzchnia gminy Wąpielsk, według podziału fizyko-geograficznego Polski (Kondracki, 1988), leży w prowincji Niż Europejski, podprowincji Pojezierze Południowobałtyckie, w dwóch regionach fizyczno-geograficznych.

Północna i północno-zachodnia część gminy leży w dolinie Drwęcy, która ukształtowana jest jako system poziomych terasów. Reszta powierzchni wchodzi w skład Wysoczyzny Dobrzyńskiej (Pojezierze Mazurskie). Ukształtowanie wysoczyzny zawdzięcza się ostatniemu zlodowaceniu (bałtyckiemu), które zakończyło się około 17 tys. lat temu. Pozostałościami po zlodowaceniu są między innymi liczne formy wklęsłe, jeziora rynnowe (jeziora Długie i Kiełpińskie) i wytopiskowe, które nadały temu terenowi także inną nazwę – Pojezierze Dobrzyńskie.

Hydrografia

Na terenie sołectwa znajduje się jedno duże jezioro – Jezioro Długie. Najbliższy większy ciek wodny płynie na wschód od sołectwa, jest to lewy dopływ Drwęcy - Rypienica. Oprócz wyżej wymienionych wód powierzchniowych, na terenie gminy znajduje się jeszcze jedno duże jezioro – Jezioro Kiełpińskie oraz rzeka Drwęca, które są naturalnymi granicami gminy od strony północnej, północno-zachodniej oraz północno-wschodniej. Natomiast jeziora Długie i Kiełpińskie leżą na granicy odpowiednio z gminami Brzuze i Osiek. Bliskość tylu jezior i rzek stwarza możliwość rozwinięcia turystyki i agroturystyki na terenie sołectwa.

Drwęca jest rzeką pojezierną, w granicach gminy silnie meandruje, w szczególności w rozszerzeniach pradolinnych. Drwęca ma 207 km długości, wypływa ze wzgórz Dylewskich i wpada w okolicach Torunia do Wisły. Jej wody sklasyfikowano do III zadowalającej klasy czystości.

Rypienica to rzeka o długości 34,4 km, biegnie między innymi przez głęboko wciętą rynnę subglacialną i jest najbardziej wysuniętą na wschód rzeką Pojezierza Dobrzyńskiego. Powierzchnia jej dorzecza wynosi 340 km², z czego tylko 3,5% zajmują lasy. Reszta dorzecza składa się głównie z gruntów ornych. Swoją początek rzeka bierze w granicach wsi Stępowo w powiecie rypińskim. W jej górnym biegu zlokalizowane są liczne młyny i małe elektrownie wodne. Rypienica zasilana jest mniejszymi dopływami ale w szczególności wodami podziemnymi. Wody Rypienicy zostały sklasyfikowane do IV klasy.

Jezioro Długie jest największym w gminie (108,6 ha) i najdłuższym (6,2 km) na ziemi dobrzyńskiej. Maksymalna głębokość jeziora to 18 m, a średnia 6,4 m, natomiast linia

brzegowa wynosi 13,2 km. Ze względu na warunki morfometryczne, hydrograficzne i zlewniowe jezioro to należy do umiarkowanie podatnych na degradację (III kategoria). Wody jeziora zostały zaliczone do III klasy czystości. Głównym źródłem zanieczyszczeń jest rolnictwo. Jezioro Długie jest jeziorem typowo leszczowym – 35%, płoc – 24%, węgorz – 12%.

Drugie co do wielkości **Jezioro Kiepińskie** ma powierzchnię 44,4 ha i 2,5 km długości. Maksymalna głębokość jeziora wynosi 10 m, a średnia 5,3 m. Linia brzegowa zbiornika wynosi 5,15 km. Zbocza rynny mają 15 metrów wysokości i są stromo nachylone. Pomimo tak trudnego dostępu do linii brzegowej istnieje możliwość rekreacyjnego wykorzystania wschodnich obrzeży jeziora, od strony gminy Osiek. Tak samo jak Jezioro Długie ma III kategorię podatności na degradację oraz III klasę jakości wód. Jest jeziorem typowo linowo-szczupakowym.

Klimat

Sołectwo Długie położone jest w mazurskiej dzielnicy klimatycznej. Lokalny klimat ma cechy przejściowe spowodowane oddziaływaniem wpływów oceanicznych z zachodu i kontynentalnych ze wschodu. Najzimniejszym miesiącem jest luty, a najcieplejszym lipiec. Okres wegetacji zawiera się w przedziale 206-212 dni w roku. Najczęściej występują wiatry z sektora południowego (wiatry południowo-zachodnie, południowo-wschodnie i południowe - 52%) oraz z sektora zachodniego (42,5%).

Niskie wartości opadów atmosferycznych na terenie sołectwa i gminy mają istotny wpływ na warunki produkcji rolniczej, ponieważ ilość opadów jest niewystarczająca, aby w pełni wykorzystać możliwości produkcyjne gleb.

Gleby

Pomiędzy wysoczyzną a doliną Drwęcy występuje różnica w zasobach glebowych wynikająca z ontogenezy tych powierzchni. Wysoczyzna morenowa jest pokryta głównie glebami brunatnymi i zdegradowanymi czarnymi ziemiami. Są to gleby przede wszystkim żyzne o wysokiej przydatności rolniczej, należące do kompleksu żytniego bardzo dobrego i pszenno dobrego. W gminie Wąpielsk przeważają gleby III klasy bonitacyjnej (ok. 51% powierzchni użytków rolnych) oraz klasy IV (ok. 32%). W dolinie Drwęcy dominują gleby bielcowe, brunatne kwaśne i wylugowane, a także gleby pochodzenia organicznego, które charakteryzują się niską przydatnością rolniczą.

Lesistość

Lasy oraz grunty leśne na terenie gminy Wąpielsk zajmują 1940 ha, co stanowi 20,7% powierzchni ogólnej. Największe kompleksy lasów występują w dolinie Drwęcy oraz na granicy z gminą Osiek. W skład drzewostanu wchodzi głównie sosna z niewielkimi domieszkami gatunków liściastych.

Lasy na terenie gminy w większości pozostają pod zarządem Lasów Państwowych (Nadleśnictwo Golub-Dobrzyń i Nadleśnictwo Skrwilno).

3. HISTORIA WSI DŁUGIE I OKOLIC

Pierwsza wzmianka o miejscowości Długie pochodzi z 1323 roku, kiedy to książęta dobrzyńscy Władysław i Bolesław ufundowali szpital w Rypinie. Szpitalowi nadano 12 łanów ziemi w Rypinie, 18 łanów w Ruszkowie, przyległym do wsi Długie, a następnie powierzono go kanonikom Grobu Świętego (Bożogrobcom). Po zakończeniu okupacji krzyżackiej w 1343 roku, wieś wróciła prawdopodobnie w posiadanie księcia dobrzyńskiego Władysława. Po jego śmierci, około 1351/1353 roku, Długie wraz z całą ziemią dobrzyńską zostało przejęte przez króla Kazimierza Wielkiego. W roku 1367 król wydał przywilej dla synów stolnika dobrzyńskiego Piotra Świnki, Jakusza i Pietrasza, nadającym posiadłościom tej rodziny polskie prawo dziedziczenia wsi Długie, Wrzeszewo i kilku innych wsi. Prawdopodobnie wkrótce później wieś Długie przejął od Piotra Abraham Socha herbu Nałęcz, ówczesny wojewoda płocki. Długie w jego posiadaniu pozostało prawie do końca XIV wieku, kiedy to ponownie stała się własnością rodziny Świnków ze Strzyg. Prawdopodobnie właścicielem był Piotr (Pietrasz) syn Piotra, stolnik dobrzyński. W 1392 roku podzielił majątek pomiędzy dwóch synów, z którego dobra strzyskie wraz z Długiem odziedziczył Jakub. Jakub jako kasztelan rypiński, wśród najznakomitszego rycerstwa ziemi dobrzyńskiej poręczył następstwo tronu dla jednego z synów Jagiełły. W następnym roku brał udział w rokowaniach z Krzyżakami w Brześciu i był świadkiem zawartego tam pokoju. Zmarł w 1452 roku pozostawiając córki Smichnę i Jadwigę oraz syna Jakuba. Po sporach pomiędzy rodzeństwem przed sądami wieś i jezioro Długie odziedziczył prawdopodobnie syn Jakub, po którym wieś odziedziczyła jego jedynaczka Barbara. Wychodząc za Andrzeja Skórę z Gaju Obornickiego, Barbara przeniosła w ten dom dobra Strzygi wraz z wsią Długie. Po śmierci Andrzeja, od roku 1486 do 1511 niepodzielną własność nad majątkiem posiadały jego dzieci. W 1511 roku bracia zrzekli się majątku na rzecz siostry Elżbiety. Elżbieta była żoną Prokopa Sierpskiego i z ich małżeństwa pozostały dwie córki. Elżbieta Sierpska przejęła między innymi Strzygi wraz z Długiem. W drugiej połowie XVI wieku majątek Długie przechodziło we własność kolejnych rodów.

W XVII wieku cała ziemia dobrzyńska była świadkiem najazdów szwedzkich, które niszczyły kolejne wsie i miasta. Największe szkody wywołały przemarsze Szwedów pod dowództwem Karola Gustawa w 1655 roku. Nastąpiło zahamowanie rozwoju gospodarki

folwarczno-pańszczyźnianej. W XVII wieku majątek Długie przechodził do własności rodzin Plemięckich, Działyńskich i w końcu Zamoyskich. Michał Zamoyski herbu Jelita był łowczym koronnym.

W wieku XVIII rozpoczęła się wojna północna, która przyniosła kolejne i bardzo ciężkie spustoszenia okolic Wąpielska. Przez prawie połowę wieku wieś Długie należąca do dóbr Strzygi była w posiadaniu rodziny Cissowskich. W 1842 roku Marian Cissowski przepisał ją z przyległościami jako posag na córkę Elżbietę, która jeszcze tego samego roku wyszła za mąż za Krzysztofa hrabiego Broel-Plater. W posiadaniu rodziny Platerów majątek pozostawał do 1904. Długie stało się w tym okresie jednym z bogatszych i najnowocześniejszych majątków w ziemi dobrzyńskiej. W 1901 roku po śmierci Elżbiety z Cissowskich Plater majątek przejęły jej dzieci. W 1903 roku w wyniku działań rodzinnych majątek przeszedł w ręce syna hrabiego Gustawa Platera, który rok później sprzedał Długie Arturowi Borzewskiemu. Majątek Borzewskich w Długiem na początku XIX wieku liczył ponad 1000 ha i był jednym z większych w powiecie rypińskim. Wieś Długie wraz z jeziorem była własnością rodziny Borzewskich do października 1939 roku. Po wojnie majątek przejął Skarb Państwa i rozparcelowano go.

4. ANALIZA ZASOBÓW WSI DŁUGIE

4.1. INWENTARYZACJA ZASOBÓW SPOŁECZNYCH

Podział demograficzny ludności

Miejscowość Długie liczy 762 mieszkańców. Na 380 kobiet przypada 382 mężczyzn, co daje współczynnik feminizacji wsi na poziomie 1,00.

Miejscowość może pochwalić się dużym odsetkiem dzieci i młodzieży – 194 osób (od 0 do 18 lat z czego 2/3 to uczniowie szkół), co równa się 25% ogółu mieszkańców. Tak wysoka liczba dzieci i młodzieży jest bardzo pozytywnym bodźcem do rozwoju miejscowości.

Bezrobocie

Dużym problemem sołectwa Długie, jak i całej gminy Wąpielsk, jest utrzymująca się na wysokim poziomie stopa bezrobocia – około 22%. W odniesieniu do powiatu poziom bezrobocia w sołectwie jest wyższy o średnio 1-2%, natomiast w skali województwa o 8-9%. Związane jest to głównie z rolniczym charakterem wsi, co oznacza brak znaczących zakładów pracy zatrudniających więcej niż kilku pracowników.

Pomoc osobom bezrobotnym dostarcza Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wąpielsku. Ośrodek realizuje zadania z zakresu pomocy społecznej na podstawie Ustawy o Pomocy Społecznej z dnia 12 marca 2004 r (Dz. U. Nr 64, poz. 593 z 2004 r ze zm.). Pomoc udzielana jest w formie finansowej, rzeczowej i socjalnej. W 2006 roku świadczeniami pomocy społecznej na terenie gminy objęto 348 rodzin (1752 osoby). Najczęstszym kryterium przyznawania pomocy rodzinom i osobom było w kolejności:

- ubóstwo (231),
- bezrobocie (217),
- długotrwała lub ciężka choroba (102),
- niepełnosprawność (36).

Rolnictwo

Podstawową funkcją sołectwa Długie jak i całej gminy Wąpielsk jest produkcja rolnicza (tab. 1). Jest to wynikiem dobrych warunków przyrodniczo glebowych (tab. 2, 3). Użytki rolne na terenie gminy stanowią ok. 73% powierzchni, z czego udział gruntów ornych stanowi 72% (tab. 4).

Tabela 1. Podział powierzchni sołectwa Długie pod względem użytkowania gruntów

	Powierzchnia ogólna [ha]	Użytki rolne [ha]	Nie użytki [ha]	Lasy [ha]
Długie I	560,66	553,57	6,97	3,92
Długie II	631,57	614,79	16,20	17,15

Tabela 2. Bonitacja gruntów ornych w gminie (łącznie z sadami)

Klasy gruntów ornych (łącznie z sadam)	I	II	IIIa	IIIb	Iva	IVb	V	VI	VIz
Powierzchnia [ha]	-	-	559,0	2899,0	1277,0	915,0	571,0	451,0	86,0
Powierzchnia [%] *	-	-	6,0	30,9	13,6	9,8	6,1	4,8	0,9

* w stosunku do ogólnej powierzchni gminy

Tabela 3. Bonitacja użytków zielonych w gminie

Klasy użytków zielonych	I	II	III	IV	V	VI	VIz
Powierzchnia [ha]	14	-	-	-	1,0	-	82,0
Powierzchnia [%] *	0,1	-	-	-	0,0	-	0,9

* w stosunku do ogólnej powierzchni gminy

Tabela 4. Powierzchnia zbiorcza gruntów rolnych w gminie

Powierzchnia gruntów rolnych	Grunty orne wraz z sadami	Grunty użytków zielonych	Powierzchnia ogólna gruntów
[ha]	6758	97	6855
[%] *	72,1	1,0	73,1

* w stosunku do ogólnej powierzchni gminy

Liczba gospodarstw rolnych na terenie sołectwa wynosi 199. Na terenie gminy działają 663 gospodarstwa, z czego tylko 34% ma powierzchnię o wielkości ponad 10 ha, natomiast średnia wielkość wynosi 9,8 ha. Świadczy to o dużym rozdrobnieniu struktury agrarnej. Gospodarstwa rolne w gminie Wapielsk należą do najbardziej wyspecjalizowanych w powiecie rypińskim. Wysoki poziom utrzymują także pod względem wyposażenia gospodarstw w infrastrukturę techniczną, gdzie jeden ciągnik przypada średnio na 12,1 ha.

Aż 72,1% gospodarstw rolnych w gminie produkuje głównie na potrzeby rynku, natomiast 88,8% gospodarstw prowadzi tylko działalność rolniczą.

W ramach działalności pozarolniczej tylko jedno gospodarstwo zajmuje się agroturystyką. Znajduje się ono w Tomkowie, w starym dworcu po rodzinie Cissowskich.

Na terenie gminy działają dwa gospodarstwa ekologiczne, należące do Stowarzyszenia Producentów Żywności Metodami Ekologicznymi „Ekoland”, które uprawiają zboża i warzywa.

Turystyka i rekreacja

Teren sołectwa Długie położony jest poza zasięgiem obszarów przemysłowych i jakichkolwiek zanieczyszczeń z nimi związanych. Jednak ze względu na typowo rolniczy charakter wsi nie rozwinęła się na jej terenie turystyka.

Jedyną atrakcją turystyczną na terenie sołectwa jest założenie pałacowe usytuowane (ryc.2 i ryc.3) na niewielkim wzniesieniu w parku. Przed pałacem znajduje się niewielki staw połączony z jeziorem Długie. Pałac został wzniesiony prawdopodobnie przez Mariana Cissowskiego dla córki Elżbiety w I połowie XIX wieku. Budynek ma konstrukcję jednopiętrową, o rzucie prostokątnym, murowany z cegły, na podmurówce z kamienia polnego. Elewacja frontowa dziesięcioosiowa zwrócona jest w kierunku wschodnim. Wykończona jest czterokolumnowym jońskim portykiem, który na wysokości pierwszego piętra przedzielony jest balkonem. Pałac jest podpiwniczony. W 1956 roku pomieszczenia przebudowano dla potrzeb szkoły. W skład zachowanych do dzisiaj zabudowań folwarcznych wchodzi obora (spichlerz) i młyn. Resztę budynków rozebrano na cegły po II Wojnie Światowej. Zachowany młyn jest murowany z cegły ceramicznej na zaprawie wapiennej, został pobudowany w II połowie XIX wieku przez rodzinę Platerów.

W tym samym czasie co pałac powstał także park (ryc.3). W skład drzewostanu parku wchodzi 22 gatunki, w większości są to drzewa liściaste oraz sześć gatunków krzewów. W zachodniej części znajduje się staw, którego brzegi porasta pas zadrzewienia olszy szarej,

klonu pospolitego, jesionu i dębu szypułkowego. W północnej części, skrajem parku płynie rozwidlający się potok. Jedna odnoga płynie w kierunku młyna, druga do stawu. W rozwidleniu rośnie grupa starodrzewu złożona z jesionów, kasztanowców i dębów. W parku 46 okazów drzew uznane zostały jako pomniki przyrody.

Ryc.2 Pałac w Długiem

Ryc.3 Park pałacowy w Długiem

Zabytki kultury w najbliższej okolicy to między innymi założenie dworskie w Wapielsku, Ruszkowie, Radzikach Dużych, Tomkowie i ŁapinóŜku. Do rejestru zabytków wpisana jest także wąskotorowa linia kolejowa Brodnica – Cukrownia Ostrowite zbudowana w 1926 r. Pałac w Długim razem z dworkami w Tomkowie i ŁapinóŜku są gospodarzami imprezy „Zajazdów szlacheckich”. Impreza współorganizowana jest we współpracy z właścicielami wyżej wymienionych pałacików oraz stadnin koni.

Osobliwości przyrodnicze okolic Długiego

Na terenie sołectwa, oprócz pomników przyrody w parku dworskim, brak innych form ochrony przyrody. Na terenie gminy natomiast znajdują się dwa rezerваты przyrody oraz obszar chronionego krajobrazu.

Obszar Chronionego Krajobrazu osłania pradolinę Drwęcy kompleksami leśnymi. Powstał on w 1992 roku i zajmuje około 40% powierzchni gminy.

Rezerwat Rzeki Drwęca, utworzony w 1961 roku, chroni rzekę wraz z jej ichtiofauną, w skład której wchodzi kilkadziesiąt gatunków zarówno górskich, jak i nizinnych, np. pstrąg, łosoś atlantycki, troć, certa, koza, boleń, głowacz białopłetwy, minóg rzeczny, piskorz, różanka, świnka, lipień i miętus. Powierzchnia rezerwatu wynosi 32,6 ha i jest to najdłuższy rezerwat ichtiologiczny w Polsce.

Rezerwat „Tomkowo” utworzono w 1965 roku na powierzchni 15,85 ha. Rezerwat chroni las mieszany, w którego drzewostanie rośnie chroniony modrzew polski. Jest to największe skupisko tego gatunku na Ziemi Dobrzyńskiej. Ostatnia szczegółowa inwentaryzacja z 1995 roku wykazała 66 sztuk modrzewia na terenie rezerwatu. W skład drzewostanu wchodzi także buk, dęby szypułkowy i bezszypułkowy i grab.

Przez teren gminy biegną trzy szlaki turystyczne. Szlak turystyki rowerowej: Toruń – Elgiszewo – Golub-Dobrzyń – Szafarnia – Płonne – Półwieski Mały – Wapielsk – Brodnica – Iława. Szlak turystyki pieszej – żółty (Toruń – Golub-Dobrzyń – Brodnica – Radomno), przebiega przez miejscowości Tomkowo – Kierz Radzikowski – Radziki Duże – Kupno. Stopień zagospodarowania turystycznego szlaków jest niewielki, tylko szlak pieszy jest oznakowany. Szlak turystyki wodnej rzeki Drwęcy nie jest wykorzystywany ze względu na brak jej promocji oraz brak infrastruktury turystycznej (np. stanic wodnych itp.).

Baza noclegowa

Na terenie sołectwa brakuje niestety zaplecza noclegowego dla turystów. Najbliższe miejsca noclegowe znajdują się w jedynym w gminie gospodarstwie agroturystycznym w Tomkowie.

Szkolnictwo

Na terenie sołectwa Długie znajduje się szkoła podstawowa (ryc. 4), do której uczęszcza obecnie 70 uczniów tylko ze wsi Długie. Utworzono przy niej kuchnię, która zaopatruje w posiłki uczniów w całej gminie. W szkole zmodernizowano ostatnio kotłownię oraz wymieniono okna na plastikowe. Na terenie gminy działają także szkoły podstawowe we wsi gminnej Wąpielsk, w Radzikach Dużych oraz Półwiesku Małym. Jedyne w gminie gimnazjum ma swoją siedzibę w Radzikach Dużych. W gminie brak natomiast szkoły o profilu ponadgimnazjalnym. Najbliższe takie placówki znajdują się w mieście powiatowym Rypinie.

Ryc. 4. Szkoła Podstawowa w Długiem (fot. P. Dahlke)

Obsługa ludności

Zaopatrzenie wsi Długie w punkty obsługi mieszkańców jest niedostateczne. Działają w niej 3 sklepy spożywcze, 1 przemysłowy i 1 rolny.

Na terenie sołectwa brakuje przychodni lekarskiej, najbliższy ośrodek zdrowia znajduje się we wsi gminnej Wąpielsk, a szpital w mieście powiatowym Rypinie.

W Długiem mieści się budynek Ochotniczej Straży Pożarnej, w którym część pomieszczeń zostanie zaadaptowanych na świetlicę środowiskową (ryc. 5). Świetlica będzie

głównym miejscem zebrań mieszkańców wsi Długie. W ramach działalności świetlicy przewiduje się spotkania i występy kulturalne, spotkania mieszkańców z władzami samorządowymi.

Ryc. 5. Siedziba OSP w Długiem w budynku gminnym w ramach którego powstanie świetlica wiejska (fot. P. Dahlke)

4.2. INWENTARYZACJA INFRASTRUKTURY

Wodociągi

Gminny wodociąg jest zasilany z ujęcia wody na terenie sołectwa Półwiesk Mały. Sołectwo jest zwodociągowane w pełni, natomiast gmina w 98%. Długość sieci na stan z grudnia 2006 roku wynosiła 142,8 km z 814 przyłączami, które zaopatrują w wodę 3.370 osób.

Kanalizacja

Na obszarze gminy funkcjonuje jedna oczyszczalnia ścieków, która zbiera z terenu gminy ścieki socjalno-bytowe oraz ścieki produkowane przez rolnictwo. Mechaniczno-biologiczna komunalna oczyszczalnia ścieków w Wąpielsku została oddana do użytku w 1996 r. Jej przepustowość, określana na 118 m³/dobę, wykorzystywana jest jedynie

w 20%. Spowodowane jest to słabo rozbudowaną siecią kanalizacyjną, do której podłączone jest zaledwie 9,3% mieszkańców gminy, tj. 172 budynków (420 mieszkańców) oraz niewielką ilością dowożonych ścieków do punktu zlewnego. Liczba podłączonych budynków oraz lokali mieszkalnych wzrasta dosyć powoli tak samo jak długość samej sieci kanalizacyjnej.

Większość ścieków powstających na terenie gminy i sołectwa gromadzona jest w zamkniętych przydomowych zbiornikach (szambach), a podstawowym sposobem ich utylizacji jest wylanie na pola. Zbiorniki te w większości są źle zabezpieczone i mogą powodować skażenie wód gruntowych i cieków wodnych.

W miarę możliwości finansowych gminy konieczna jest szybka rozbudowa sieci kanalizacyjnej. W przypadku rozproszonej zabudowy gospodarstw rolnych, alternatywą dla sieci kanalizacyjnej są przyzagrodowe oczyszczalnie ścieków.

Gospodarka odpadami stałymi

Na terenie gminy nie działa obecnie żadne składowisko odpadów. Obszar gminy obsługiwany jest przez składowisko śmieci znajdujące się w sąsiedniej gminie Rypin w miejscowości Puszcza Miejska. W gminie prowadzi się selektywną zbiórkę odpadów. Zespoły pojemników, po trzy dla każdego rodzaju odpadów, usytuowane są w jedenastu najczęściej uczęszczanych miejscach w gminie.

Pomocnicze Gospodarstwo Komunalne przy Urzędzie Gminy w Wąpielsku zajmuje się między innymi opróżnianiem pojemników kontenerowych typu KP-7, które są wystawione przy budynkach użyteczności publicznej. Do opróżniania i transportu tego typu odpadów gmina zakupiła ostatnio specjalistyczny sprzęt.

Większość mieszkańców gminy korzysta z usług firm zajmujących się wywozem odpadów. Natomiast reszta mieszkańców wywozi odpady na komunalne wysypisko we własnym zakresie.

Elektryfikacja

Sieć energetyczna w całej gminie jest dobrze rozwinięta i posiada znaczne rezerwy, które mogą być wykorzystywane przez odbiorców indywidualnych, a nawet przez odbiorniki przemysłowe. Gminę Wąpielsk obsługuje Zakład Energetyczny Toruń S.A. – Rejon Energetyczny Rypin.

Ciepłownictwo

Zabudowania na terenie sołectwa to przede wszystkim wolnostojące domy jednorodzinne, gdzie źródła ciepła mają charakter dowolny (głównym paliwem jest węgiel).

Na terenie gminy występuje kilka lokalnych kotłowni, które zaopatrują w ciepło budynki użyteczności publicznej, budynki wielorodzinne i bloki mieszkalne.

Gazownictwo

Ze względu na znaczną odległość od gazociągów tranzytowych, gmina nie posiada dostępu do gazu przewodowego, dlatego mieszkańcy korzystają z gazu propan butan w butlach lub magazynowanego w przydomowych zbiornikach.

Komunikacja telefoniczna

Wieś znajduje się w zasięgu telefonii komórkowych. Dostępna jest także sieć przewodowa, której zainstalowane centrale umożliwiają dostęp do szerokopasmowej sieci Internetu.

Transport i komunikacja

Na terenie gminy nie występują drogi o statusie krajowych ani wojewódzkich, natomiast drogi powiatowe i gminne mają odpowiednio 40 i 140 km. Zarówno szosy powiatowe jak i gminne wykazują ogólnie słabą jakość nawierzchni i wymagają gruntownej modernizacji i remontu, ponieważ utwardzone drogi gminne mają długość zaledwie 4,67 km długości (3,3% ogólnej długości dróg gminnych), a reszta to drogi gruntowe o długości 135,33 km (96,7%). Ostatnio oddano do użytku kilka odcinków w pełni zmodernizowanych dróg gminnych. Są to między innymi droga przebiegająca przez sołectwa Radziki Duże – Półwiesk Mały, droga Wąpielsk – Długie oraz drogi gminne w miejscowościach Łapinówek i Bielawki.

Przez teren sołectwa jak i całej gminy nie biegnie żadna linia komunikacji kolejowej. Przewóz pasażerów odbywa się za pośrednictwem przedsiębiorstwa PKS Rypin i PKS Brodnica, które oferują bezpośrednie połączenia z Rypinem, Golubiem-Dobrzyniem oraz Toruniem.

5. ANALIZA SWOT DLA MIEJSCOWOŚCI DŁUGIE

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
• Czyste środowisko naturalne • Brak zanieczyszczeń przemysłowych • Bliska odległość do miasta powiatowego Rypina i gminnej wsi Wąpielsk • Dobre warunki dla gospodarki rolnej • Pełny dostęp do wodociągu, elektryczności i telefonii • We wsi zlokalizowana jest szkoła podstawowa • Mała odległość do szpitala powiatowego w Rypinie • Dosyć korzystne położenie pod względem turystycznym (Jezioro Długie) • Możliwości wyodrębnienia terenów pod inwestycje	• Brak dostatecznej obsługi handlowo-usługowej mieszkańców • Jednokierunkowy rozwój wsi w stronę rolnictwa • Brak działalności pozarolniczej w gospodarstwach (niewykształcona agroturystyka i rolnictwo ekologiczne) • Brak terenów pod inwestycje • Niekorzystny układ komunikacyjny • Brak ścieżek rowerowych i chodników ulicznych • Brak kanalizacji sołectwa • Zły stan nawierzchni dróg • Brak możliwości podłączenia gazu ziemnego • Brak obiektów rekreacyjnych (np. sali sportowej, boiska) • Niski poziom wykształcenia mieszkańców • Brak szkół ponadpodstawowych • Niewielka aktywność mieszkańców • Brak integracji społecznej (brak kół i związków, jak np. GKGW) • Brak bazy noclegowej dla potencjalnych turystów • Brak świetlicy środowiskowej • Brak oferty rozrywki i nauki dla dzieci, młodzieży i dorosłych

SZANSE	ZAGROŻENIA
• Poprawa stanu nawierzchni dróg gminnych i powiatowych • Utworzenie i wyposażenie świetlicy wiejskiej • Rozwinięcie turystyki, w tym agroturystyki • Wybudowanie sieci kanalizacji sanitarnej • Budowa przyzagrodowych oczyszczalni ścieków • Rozwój rolnictwa ekologicznego • Przekazanie terenów pod inwestycje • Wzrost poziomu wykształcenia wśród mieszkańców • Budowa infrastruktury sportowo-rekreacyjnej (sala sportowa) • Rozwój oferty rozrywki i nauki dla mieszkańców • Budowa chodników ulicznych	• Brak kapitału na inwestycje infrastrukturalne • Migracja młodzieży i osób wykształconych związana z edukacją i poszukiwaniem pracy • Niska opłacalność produkcji rolniczej • Wzrost konkurencji na rynku produktów rolnych

6. OCENA OBECNEJ SYTUACJI SOŁECTWA DŁUGIE ORAZ WIZJA JEGO STANU DOCELOWEGO

W wyniku przeprowadzonych dyskusji z mieszkańcami i grupą inicjatywną na temat stanu obecnego oraz wizji rozwoju sołectwa Długie wysunięto wnioski przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 5. Poglądy mieszkańców na temat miejscowości Długie

DIAGNOZA AKTUALNEJ SYTUACJI		WIZJA STANU DOCELOWEGO	
<i>Co wyróżnia Długie?</i>	1. odnowiony zespół pałacowo – parkowy z zabudowaniami folwarcznymi 2. nowy budynek OSP 3. szkoła podstawowa 4. Jezioro Długie 5. bliska odległość do miasta powiatowego Rypina	<i>Co ma wyróżniać Długie?</i>	1. zagospodarowanie turystyczne jeziora 2. ścieżki rekreacyjno – edukacyjne 3. pasy zieleni na miedzach pomiędzy polami uprawnymi urozmaicające krajobraz
<i>Jakie funkcje pełni Długie?</i>	1. rolnicza 2. edukacyjna	<i>Jakie funkcje ma pełnić Długie?</i>	1. rolnicza 2. agroturystyczna 3. edukacyjna 4. handlowa
<i>Kim są mieszkańcy Długiego?</i>	1. rolnicy	<i>Kim mają być mieszkańcy Długiego?</i>	1. zintegrowani 2. podnoszący kwalifikacje 3. zaangażowani w życie wsi
<i>Co daje utrzymanie mieszkańcom Długiego?</i>	1. rolnictwo	<i>Co ma dawać utrzymanie mieszkańcom Długiego?</i>	1. rolnictwo 2. drobna przedsiębiorczość 3. agroturystyka 4. praca w sferze produkcyjno – usługowej we wsi i poza wsią
<i>Jak zorganizowani są mieszkańcy Długiego?</i>	1. OSP 2. KGW 3. stowarzyszenie na rzecz budowy sali gimnastycznej	<i>Jak mają być zorganizowani mieszkańcy Długiego?</i>	1. organizacje pozarządowe 2. OSP 3. KGW

<i>W jaki sposób mieszkańcy rozwiązują swoje problemy?</i>	1. zebrania wiejskie	<i>W jaki sposób mieszkańcy mają rozwiązywać swoje problemy?</i>	1. udział w aktywnych organizacjach 2. regularne zebrania wiejskie
<i>Jak wygląda Długie?</i>	1. budownictwo rozproszone 2. chodnik w centrum wsi od założenia pałacowego do szkoły podstawowej	<i>Jak ma wyglądać Długie?</i>	1. zadbane budynki użyteczności publicznej 2. oświetlenie dróg wewnętrznych wsi 3. założenie skwerów zieleni
<i>Jakie obyczaje i tradycje są przez nas pielęgnowane?</i>	1. święto plonów 2. zajazdy szlacheckie	<i>Jakie obyczaje i tradycje mają być przez nas pielęgnowane?</i>	1. rozbudowanie planu świętowania o dodatkowe atrakcje
<i>Jak wyglądają nasze obejścia?</i>	1. czysto i schludnie	<i>Jak mają wyglądać nasze obejścia?</i>	1. wprowadzenie zieleni w ogródkach przydomowych
<i>Jaki jest stan otoczenia i środowiska?</i>	1. dobry	<i>Jaki ma być stan otoczenia i środowiska?</i>	1. poprawę stanu środowiska uzyska się poprzez wybudowanie oczyszczalni przyzagrodowych
<i>Jakie jest rolnictwo?</i>	1. rozproszone 2. niskotowarowe	<i>Jakie ma być rolnictwo?</i>	1. agroturystyka 2. ekologiczne 3. wielkotowarowe 4. wyspecjalizowane
<i>Jakie są powiązania komunikacyjne?</i>	1. drogi powiatowe o złej nawierzchni	<i>Jakie mają być powiązania komunikacyjne?</i>	1. zmodernizowane drogi powiatowe 2. rozbudowane i modernizowane drogi gminne 3. wybudowane ścieżki rowerowe
<i>Co proponujemy dzieciom i młodzieży?</i>	1. świetlica wiejska 2. szkoła podstawowa	<i>Co proponujemy dzieciom i młodzieży?</i>	1. świetlica wiejska 2. sala gimnastyczna 3. boisko sportowe 4. dostęp do szerokopasmowej sieci Internetu 5. ścieżki rowerowe

7. WIZJA ODNOWY I ARKUSZ PLANOWANIA

Wizję Odnowy Wsi Długie, powstałej w wyniku analiz oraz dyskusji mieszkańców, sformułowano następująco:

Aby życie na naszej wsi było atrakcyjniejsze i dawało możliwość kultywowania tradycji oraz rozwoju kultury.

Rozwój miejscowości Długie powinien przebiegać jednocześnie w dwóch kierunkach (2 priorytety rozwoju):

1. Poprawa warunków życia, integracja mieszkańców oraz kultywowanie lokalnej tradycji.

Głównym priorytetem niniejszego Planu Odnowy Wsi jest poprawa warunków życia jej mieszkańców. Podniesienie standardów życia na wsi można osiągnąć poprzez rozbudowę i modernizację infrastruktury technicznej, kulturalnej czy sportowej. W przypadku sołectwa Długie w pierwszej kolejności powinno się poprawić stan sieci dróg, wyremontować i wyposażać świetlice środowiskową oraz wybudować salę gimnastyczną. Poprzez zapewnienie lepszych warunków życia wzrosną szanse rozwoju intelektualnego oraz społecznego, a także aktywnego wypoczynku zarówno wśród dzieci i młodzieży, jak i dorosłych.

2. Zrównoważony rozwój rolnictwa oraz wspieranie pozarolniczych działalności mieszkańców.

Z uwagi na to, że główną funkcją wsi jest i nadal będzie rolnictwo, jego rozwój musi opierać się między innymi o modernizację infrastruktury gospodarstw, nowe metody upraw i hodowli oraz ochronę przyrody i całego środowiska naturalnego. Dywersyfikację dochodów w gospodarstwach można uzyskać poprzez otwarcie działalności agroturystycznej, usługowej, wytwórczej lub związanej z produkcją i sprzedażą żywności ekologicznej. Rozwinięcie tego typu aktywności wymaga dużych środków finansowych

i wiedzy, które powinny być wspierane poprzez dotacje i szkolenia. Taka mobilizacja rolników wpłynie bezpośrednio na zmniejszenie bezrobocia w sołectwie i całej gminie.

Arkusze planowania Odnowy Miejscowości Długie (tab. 6) zawiera układ wyznaczonych przez społeczność priorytetów rozwojowych, celów oraz konkretnych projektów działania. Ich układ jest zgodny z wizją rozwoju miejscowości Długie. Poszczególnym zadaniom nadano ranking pilności wykonania (wartość od 1 do 2).

W związku z ograniczonym budżetem gminy na rok 2008, jej władze przyznały sołectwu Długie kwotę ok. 5.000 pln na wkład własny do dofinansowania ze środków PROW. Suma ta stanowi 25% kosztów inwestycyjnych na remont świetlicy środowiskowej, w skład której wchodzi między innymi: modernizacja instalacji wodociągowej, elektrycznej, wyłożenie posadzki (zadanie to zaznaczono w arkuszu planowania kolorem). Zadanie jest zgodne z Strategią Rozwoju Gminy Wąpielsk. Realizacja reszty zadań przedstawionych w arkuszu planowania zostaje „zamrożona” do czasu wygenerowania środków przez Urząd Gminy na wkład własny do inwestycji.

Tabela 6. Arkusz planowania Odnowy Miejscowości Długie

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
PRIORYTETY	CEL	PROJEKT	RANK- ING	OKRES REALIZACJI	ŹRÓDŁA FINANSOWANIA ZADAŃ			KOSZT
					BUDŻET GMINY	RPO, PROW, POKL	INNE ŚRODKI	
1. Poprawa warunków życia, integracja mieszkańców oraz kultywowanie lokalnej tradycji.	1. Modernizacja infrastruktury miejscowości	1.1. Budowa chodników przyulicznych	2	2012-2015	X	X		Zgodnie z kosztorysem
		1.2. Modernizacja dróg gminnych Długie – Ruszkowo oraz powiatowej Wąpielsk – Długie	1	2010-2013	X	X		Zgodnie z kosztorysem
		1.3. Pomoc w budowie przyzagrodowych oczyszczalni ścieków	2	2012-2015	X			Zgodnie z kosztorysem
	2. Infrastruktura sportowa i rekreacyjna	2.1. Budowa sali gimnastycznej przy szkole	1	2012-2015	X	X		Zgodnie z kosztorysem
		2.2. Utworzenie i oznakowanie szlaków turystycznych	2	2012-2015			X	Zgodnie z kosztorysem
	3. Integracja mieszkańców	3.1. Utworzenie i wyposażenie świetlicy środowiskowej	1	III kw. 2008 – III kw. 2009	5.000 (25%)	15.000 (75%)		20.000
		3.2. Założenie szerokopasmowego dostępu do Internetu	1	2010-2012	X	X		Zgodnie z kosztorysem

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
2. Zrównoważony rozwój rolnictwa oraz wspieranie pozarolniczych działalności mieszkańców	1. Rozwój wiedzy i umiejętności mieszkańców w zakresie przedsiębiorczości	1.1. Warsztaty i kursy dla mieszkańców poświęcone przedsiębiorczości i zrównoważonemu rozwojowi rolnictwa na terenie sołectwa	2	2010-2015	X	X	X	Zgodnie z kosztorysem
	2. Pomoc finansowa w rozwijaniu pozarolniczych działalności	2.1. Dotacje dla osób bezrobotnych oraz właścicieli gospodarstw rolnych, którzy chcą otworzyć pozarolniczą działalność wytwórczą, usługową	2	2010-2015	X	X	X	Zgodnie z kosztorysem

8. CHARAKTERYSTYKA PRZEDSIĘWZIĘCIA

W rozdziale dokonano charakterystyki zadania przewidzianego do zrealizowania przy wsparciu Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Osi 3 „*Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej*” w zakresie działania „**Odnowa i rozwój wsi**”. Zadanie nr 3.1 *Utworzenie i wyposażenie świetlicy środowiskowej* z arkusza planowania Odnowy Miejscowości Długie będzie jednocześnie czynnikiem wpływającym na wzrost atrakcyjności miejscowości Długie pod względem zamieszkania, wypoczynku oraz turystyki.

Poniżej wyszczególniono i scharakteryzowano poszczególne komponenty zadania *Utworzenie i wyposażenie świetlicy środowiskowej* wraz z wyznaczeniem celu interwencji.

Zadanie 3.1. Utworzenie i wyposażenie świetlicy środowiskowej

Cel: Kształtowanie funkcji i estetyki centrum wsi oraz integracja jej mieszkańców

W ramach robót remontowo-budowlanych świetlicy wiejskiej w Długiem planuje się:

- budowa ścianek działowych,
- drobna przebudowa instalacji elektrycznej,
- tynki wewnętrzne cementowo-wapienne malowane dwukrotnie (z gruntowaniem) farbą emulsyjną akrylową,
- wymiana stolarki drzwiowej,
- wymiana posadzki w pomieszczeniach na płytki terrakota lub gresowe o wysokiej odporności na ścieranie,
- przebudowa instalacji wodnej (rury ocynkowane, ciepła woda użytkowa z przepływowego podgrzewacza elektrycznego o mocy 9 kW)

Świetlica wiejska zostanie utworzona w budynku należącym do Gminy Wąpielsk, w którym w chwili obecnej ma siedzibę OSP w Długiem. Zaadaptowanie na świetlicę pomieszczenia staną się miejscem spotkań społeczności zarówno miejscowości Długie jak i okolicznych wsi (ryc. 5). Budynek będzie współdzielony przez użytkowników świetlicy oraz członków OSP w Długiem. Realizacja inwestycji podniesie standard życia na wsi wpłynie pozytywnie na rozwój tożsamości społeczności wiejskiej Długiego i okolic. W ramach działalności świetlicy przewiduje się spotkania i występy kulturalne, spotkania mieszkańców z władzami samorządowymi, imprezy okolicznościowe.